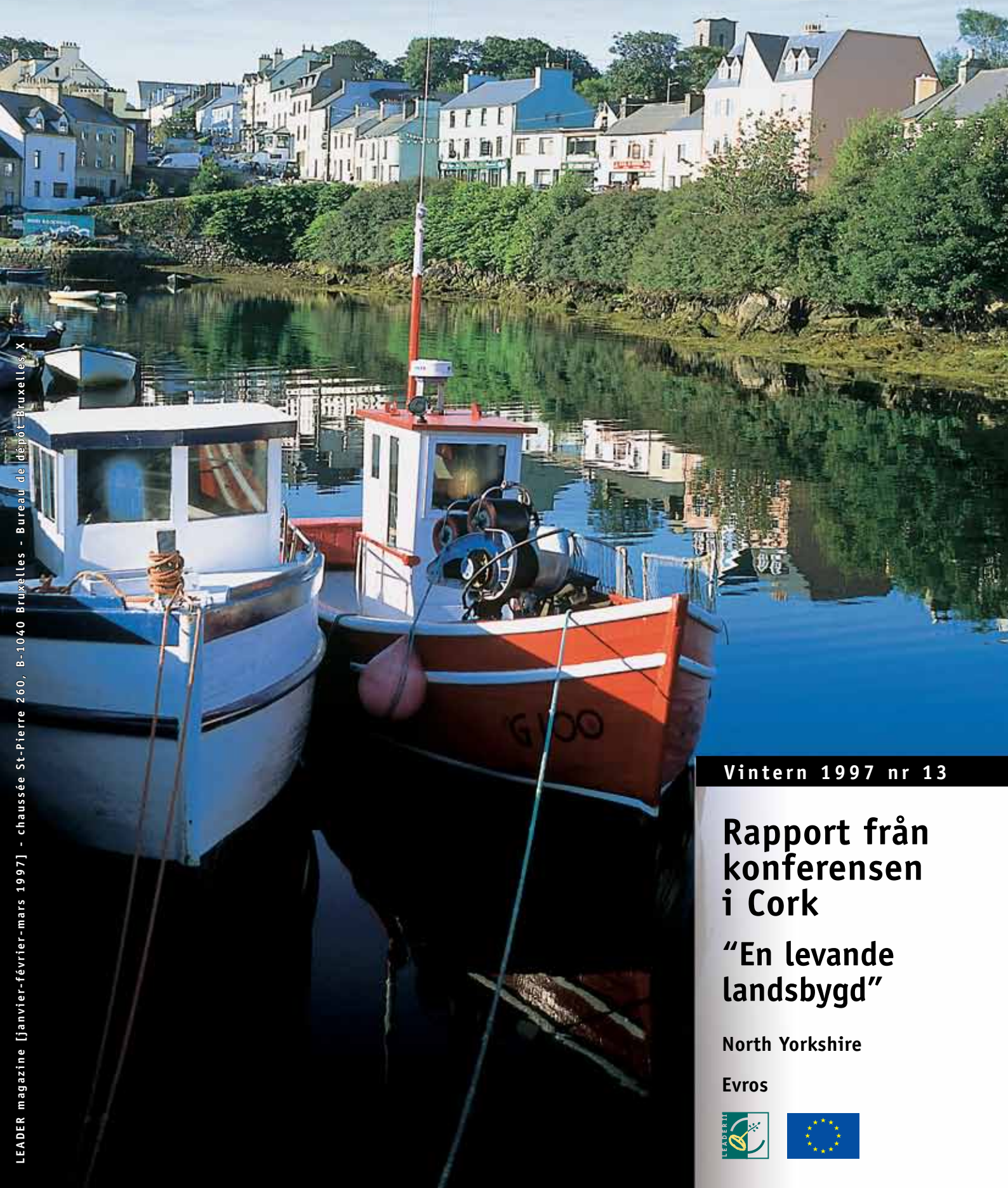

Kvartalstidskrift för europaprogrammet LEADER II

LEADER II

magazine

Vintern 1997 nr 13

Rapport från konferensen i Cork

“En levande
landsbygd”

North Yorkshire

Evros

Land: Spanien

Genomförd aktion: organisation av "medeltidsmarknader"

Kostnad: 25 000 ECU

EU: 12500 ECU

Offentligt: 6 500 ECU

Privat: 6 500 ECU

"Medeltidsmarknader" med gatuspel och kostymrade deltagare har hållits på olika platser inom området, vilket förvandlat direktförsäljningen av bra hantverksprodukter till ett riktigt folknöje. "Annorlunda" festligheter av det här slaget breddar utbudet för de lokala tillverkarna som också blir mer synliga. Lokalbefolkningen på andra sidan uppskattar speciellt den här sortens originella kulturevenemang som också lockar många turister."

Javier Velasquez
LEADER-ansvarig

Land: Tyskland

Genomförd aktion: fortbildning av kvinnliga företagare

Kostnad: 20 000 ECU

EU: 7 000 ECU

Offentligt: 3 000 ECU

Privat: 10 000 ECU

"Kvinnorna spelar en stor roll i familjeföretagen eller jordbruken: Det är oftast de som sköter administrationen, bokföring, kunduppföljning o dyl. Men det är inte alltid så lätt att bemästra uppgifterna som ju är både olikartade och komplicerade. Därför har vår LEADER-grupp utarbetat ett utbildningsprogram för kvinnliga företagare. Kursdeltagandet är mycket högt och det har knutits många kontakter som blivit till ett informellt nätverk av kvinnliga företagare i hela Vogelsberg. Det är inte bara konkurrenskraften som förbättras för de mindre familjeföretagen utan kvinnorna själva känner att deras ekonomiska insats nu erkänns som fullvärdig"

Thomas Schaumberg,
LEADER-samordnare

Land: Österrike

Genomförd aktion: stöd till ulltillverkning

Kostnad: 1 087 500 ECU

EU: 112 500 ECU

Offentligt: 382 500 ECU

Privat: 592 500 ECU

"Här, strax under "Österrikes tak", är ylleanteringen en uråldrig sysselsättning. Vi har försökt gjuta liv i en tynande tillverkning genom att bland annat vara med om att bygga en anläggning för behandling av ullen och tillverkning av en komplett serie ylleplagg och filter. Byggnaden som är uppförd med material från orten på traditionellt vis tjänar också som försäljningsställe för andra lokalprodukter från dalgången och är dessutom säte för LEADER-gruppen."

Kurt Rakobitsch,
LEADER-samordnare

Land: Italien

Genomförd aktion: förpackning av medicinalväxter

Kostnad: 300 000 ECU

EU/Offentligt: 150 000 ECU

Privat: 150 000 ECU

"Under åtskilliga år har diversifieringen av jordbruket i Bormida- dalen skett genom odling av medicinalväxter. 46 jordbrukare är medlemmar av kooperativet "Agronatura" som erbjuder två eko- märkta varusortiment, växtessenser (19 sorter) samt torkade växter i vacuumförpackning. LEADER har bidragit till inköpet av utrustning för att skapa en produktlinje med emballage samt testapparat för att bredda sortimentet och förbättra kvaliteten på produkterna."

Massimo Strapazzon,
LEADER-samordnare

Rapport från konferensen i Cork

Landsbygdens Europa med sikte på år 2000: en integrerad politik för hållfast utveckling 4

Konferensen som ägde rum i Cork (Irland), 7-9 november 1996, drog upp de stora riktlinjerna för morgondagens europeiska utvecklingspolitik för landsbygden.

LEADER-laboratoriet 6

LEADER var en av attraktionerna i Cork, ett konkret exempel för den europeiska utvecklingspolitiken för landsbygden med sikte på år 2000.

För "en levande landsbygd": en målsättning, sex arbetsgrupper 8

Konferensen i Cork bestod av sex arbetsgrupper som var och en tog itu med en problemställning för landsbygdens utveckling. Resultat och sammanfattning....

Cork-förklaringen 13

North Yorkshire Heritage Coast (Storbritannien): allmän mobilisering..... 15

Yorkshires kustremsa nordost om England utgörs av en landsbygdsmiljö vars traditionella verksamhetsgrenar - fiske, jordbruk och turism - är krisdrabbade. LEADER II er insatt i rätta ögonblicket som ett särskilt lämpligt redskap för att identifiera de lokala behoven. Tillsammans med befolkningen.

Evros (Grekland): frukten av ansträngningarna..... 19

Modellen för integrerad utveckling som lanserats av kommunen Tycherio och så småningom spritt sig till resten av LEADER-området Evros (Trakien), pekar fram mot en förnyad utveckling av denna länge försummade gränstrakt. Men detta under förutsättning att den privata sektorn tar vid efter den offentliga.

Med några ord...

Yves Champetier, Direktör,
Det europeiska LEADER-kontoret

Detta LEADER Magazine ägnas huvudsakligen åt Europa-konferensen för landsbygdens utveckling som ägde rum i Cork (Irland) den 7-9 november 1996.

Det är en händelse som med tillsammans med slutförklaringen spelar en epokgörande roll för alla dem som engagerat sig i genomförandet av LEADER-initiativet. "Gräsrotsstrategi" och "nätverksskapande" blev nämligen där centrala begrepp.

I Cork-förklaringen, som återges i det följande, preciseras sålunda angående utvecklingspolitiken för landsbygden att "betoningen måste ligga på deltagande och ett tillvägagångssätt som går "nerifrån-och-upp", vilket gynnar kreativiteten och solidariteten i landsbygdskommunerna". Där säges också att "utvecklingen av landsbygden måste utgå från en lokal och kommunal nivå inom ett sammanhållet europeiskt ramverk".

Vad "nätverk" innebär, framgår av flera synpunkter som arbetsgruppen kring temat i fråga framhävde i sin syntes:

- > Nätverken bidrar väsentligt till Gemenskapens "mervärde" genom att underlätta utbyte av kunskaper och erfarenheter mellan den Europeiska unionens aktörer på landsbygden, och även utanför dess gränser, med öst- och centraleuropeiska länder samt medelhavsländerna.
- > En angreppsmetod som innebär lokal utveckling och nätverksskapande bidrar till att mobilisera medborgarna och till att stärka den lokala demokratin utan vilken byggandet av Europa inte är möjligt.
- > Nätverken är sätte för kreativitet och experimenterande som är en förutsättning för att tänka ut, förverkliga och överföra de för landsbygden så nödvändiga innovationerna.
- > Det är i nätverkens mitt som en ny europeisk kultur eller vision för landsbygdens utveckling så småningom kan uppstå.

För alla dem som är engagerade i LEADER, det må vara på lokal, regional, nationell eller europeisk nivå, är erkännandet av ett nu mångårigt arbete oskiljbart från tvånget att "lyckas med LEADER II".

Framgången för LEADER I har skapat många förväntningar både hos allmänheten och inom institutioner och organisationer som har att göra med landsbygdens utveckling. Den budget som avsatts för LEADER II är fyra gånger högre än den som LEADER I hade tillgång till och nästan 700 territorier berörs idag av detta gemenskapsinitiativ.

För att LEADER II skall kunna lyckas måste, på lokal nivå, befolkning, företag, landsbygdskommuner i allt högre grad medverka i att definiera och förverkliga lokala projekt som kan leda landsbygdsområdena in på vägen till en hållfast utveckling i enlighet med riktlinjerna som drogs upp i Cork. Men detta förutsätter att de lokala aktionsgrupperna har tillräcklig självständighet och kunskap för att så effektivt och smidigt som möjligt och vid rätt tidpunkt kunna stödja projekt av olika ursprung.

Det kräver emellertid i sin tur - och svårigheterna att genomföra LEADER II i vissa av medlemsstaterna ger oss skäl nog att poängtera detta - en **god samordning** mellan olika stödnivåer (lokal, regional, nationell, europeisk) samtidigt med en **vilja att förenkla procedurerna och den administrativa ansvarsfördelningen**. Flertalet deltagare i konferensen i Cork underströk särskilt dessa två punkter och LEADER II kan bli ett exempel.

Att underlätta uppgiften för de lokala aktionsgrupperna, så att de på ett effektivare sätt kan stödja initiativ från befolkning och företag och ta till vara landsbygdens möjligheter, detta är en av de stora utmaningarna idag för alla dem som är angelägna om att initiativet och den nya landsbygdspolitiken som föreslagits i Cork skall lyckas, och i största allmänhet för alla som sedan åratals engagerat sig i landsbygdens förnyelse. <

Landsbygdens Europa med sikte på år 2000: en integrerad politik för

Konferensen som ägde rum i Cork (Irland), 7-9 november 1996, drog upp de stora riktlinjerna för morgondagens europeiska utvecklingspolitik för landsbygden. Den mynnade ut i Cork-förklaringen som ur flera synpunkter förstärker och ger en ny dimension åt en strategi som redan prövats inom ramen för LEADER: en integrerad och hållfast utveckling av en levande landsbygdsmiljö, baserad på allas medverkan.

Cirka 500 personer från den Europeiska unionens femton medlemsstater men också från flera öst- och centraleuropeiska länder, Medelhavsområdet, Kanada, USA och Japan, deltog i konferensen som benämndes **"Europas landsbygd - framtidsperspektiv"** och som organiserats på initiativ av Franz Fischler, ledamot av den Europeiska kommissionen, med ansvar för jordbruk och landsbygdens utveckling.

Bland deltagarna räknades ministrar, parlamentsmedlemmar, tjänstemän vid europeiska, nationella, regionala, lokala institutioner, representanter för internationella organisationer, intresseföreningar, yrkesorganisationer, som alla, vare sig de var specialister, forskare eller fälthandare hade en sak gemensamt: De hade alla

i något avseende med landsbygdsutveckling att göra. Konferensen i Cork, vars ordförande var Lord Henry Plumb, medlem av Europa-parlamentet, hade som uppgift att dra upp de stora riktlinjerna för den europeiska landsbygdspolitiken med sikte på år 2000 och därefter. Jimmy Deenihan, irländsk statssekreterare med ansvar för landsbygdens utveckling, tecknade först bakgrunden till vad han benämnde *"den viktigaste konferensen om landsbygdens utveckling som någonsin organiserats i Europa"* och de stora utmaningar som Europas landsbygd står inför, bl a ekonomins globalisering - och dess politiska konsekvens i form av den nya förhandlingsronden inom ramen för WTO - införandet av en enhetlig valuta och den framtida utvidgningen av den Europeiska unionen.

Jordbruket i centrum för landsbygdens utveckling

I sitt inledningsanförande, framhävde kommissionären Franz Fischler först landsbygdsområdenas betydelse, mångfald, framåtanda och möjligheter. Han betonade också vilken framträdande plats som jord- och skogsbruket intar och alltid kommer att inta, samtidigt som han underströk att vikten av dessa två verksamhetsgrenar *"inte kan begränsas till en rent sektoriell aspekt, för de är mångfunktionella. De ger landskapet dess karaktär genom att bidra till att den ekonomiska och sociala miljön förblir intakt, till att naturens skönhetsvärden bevaras och till en*

ör hållfast utveckling

diversifiering av verksamheten i landsbygdsområdena.” Efter att ha dragit uppmärksamheten till landsbygdsens strukturella brister (“ofullständiga infrastrukturer, otillräckligt utbud av arbetstillfällen och tjänster, bristande utbildnings- och fortbildningsmöjligheter”), sade Fischler: “Vi kan inte undgå att reagera. Vi måste visserligen ta till vara det europeiska jordbrukets alla möjligheter men våra aktioner måste också sträcka sig långt utanför de aktiviteter som är knutna till jordbruket. Att skapa sysselsättning utanför jordbruket, förbättra infrastrukturen och tjänsteutbudet, fördubbla ansträngningarna för att skydda miljön, skall egentligen ingå i en landsbygdspolitik värd namnet.”

En integrerad utvecklingspolitik för alla landsbygdsområden

“Landsbygds miljön är en fullvärdig samhällsekonomisk modell som det europeiska samhället i sin helhet har all anledning att behålla” hävdade kommissionären innan han gick in på att definiera den landsbygds politik som han förespråkar. Den är baserad på

- > en integrerad, mångfunktionell angreppsmetod, anpassad till varje områdes specifika profil
- > en bättre samordning av de politiska instrumenten och effektivare interventioner som “möjliggör ett optimalt utnyttjande av offentliga medel”
- > en förenkling av de administrativa procedurerna samtidigt med ökad öppenhet
- > förbättrat partnerskap mellan den Europeiska unionens institutioner och nationella och regionala instanser. Kommissionären framhöll också att de lokala aktörerna måste involveras i processen om utvecklingsaktionerna skall bli effektiva (“fördelarna med ett lokalt baserat tillvägagångssätt är uppenbara och helt i överensstämmelse med en Europakonstruktion som vilar på subsidiaritetsprincipen”).

Vad som är alldeles nytt i den integrerade “landsbygds politiken för en hållfast utveckling” som kommissionären förordar, det är att den bör gälla för alla landsbygds-

områden: “Är de inte alla mer eller mindre underkastade samma krav och utsatta för samma risker? Är de inte alla berörda av jordbrukets problem? Måste de inte alla göra samhället en tjänst? Ur den synpunkten förefaller det mig inte längre uppenbart att vår landsbygds politik skall gälla enbart utvalda områden.”

Fischlers tal följdes av en rad inlägg av experter och ansvariga på europeisk, nationell, regional och lokal nivå.

Mycket uppmärksammas blev Guy Legras, Generaldirektor för GD VI, för sin sammanfattning av Gemenskapens jordbrukspolitik (CAP) och dess framtidsutsikter. Två strategiska riktlinjer avtecknade sig med skärpa:

- > morgondagens jordbrukspolitik borde i långt högre grad sikta på åtgärder för miljövärd och landsbygdsutveckling
- > en verklig landsbygds politik måste läggas fram, som integrerar marknadspolitik och landsbygdsutveckling, med ett samlande grepp på hittills alltför splittrade instrument och som leder till en decentraliserad styrning av genomförandet.

Atta år efter utgåvan av “L’Avenir du monde rural” (Landsbygdsens framtid), markerar konferensen i Cork en ny viktig milstolpe för den europeiska landsbygds politiken, vilken vissa närvarande journalister och observatörer inte tvekade att beteckna som en “kulturrevolution”. <

LEADER-laboratoriet

LEADER var en av attraktionerna i Cork, ett konkret exempel för den europeiska utvecklingspolitiken för landsbygden med sikte på år 2000.

"Herr Hyland, ni verkar vara mycket positivt inställd till LEADER-programmet. Tror ni att LEADER är modellen för den framtida integrerade utvecklingspolitiken som Fischler förespråkar?" – "Ja, herr ordförande."

LEADER-ståndet görs i ordning

Denna ordväxling mellan François Grosrichard, särskild utsänd från den franska dagstidningen Le Monde och ordförande för arbetsgruppen "Livskvalitet i landsbygdsmiljö", och Liam Hyland, rapportör vid Europaparlamentet (Rapport angående den europeiska landsbygdspolitiken och skapandet av en europeisk charta för landsbygden), ger en god bild av vilken betydande plats som tillmättes LEADER vid konferensen i Cork. Många talare, till att börja med den irländske statssekreteraren Jimmy Deenihan, refererade till LEADERs framgångar, dels vad gäller tillvägagångssättet (lokal förankring, start på gräsrotsnivå, partnerskap, integrering, innovation m m), dels i fråga om praktiska resultat. De stora riktlinjerna som kommissionären Fischler förespråkar och som i stor utsträckning motsvarar "LEADER-filosofin" exemplifierades under plenarmötet av två talare som berättade om lokala innovativa aktioner: Professor Dimitrios Pantermalis, grekisk parlamentsledamot, beskrev hur LEADER-programmet **Pieriki** (Centralmakedonien) stött ett hundratal lantbrukare som gått samman för att dra nytta av de arkeologiska läm-

Halvön Beara
[LEADER-området **West Cork**]

et

ningarna i byn Dios i närheten av Olympia-berget. Jean-Louis Chauzy, ordförande för det Ekonomiska och sociala rådet i regionen Midi-Pyrénées (Frankrike), redogjorde för hur man gått till väga för att gjuta nytt liv i knivtillverkningen i Laguiole (Se *LEADER Magazine* nr 5).

I var och en av de sex arbetsgrupperna ingick minst en panelmedlem som var direkt engagerad i en LEADER-aktion, antingen som ansvarig på europeisk, nationell eller regional nivå eller som medlem i en lokal aktionsgrupp. Så ingrep till exempel LAG-representanter från **Maestrazgo-Teruel** (Aragon, Spanien), **Pays Cathare** (Languedoc-Roussillon, Frankrike), **Probasto** (Norte, Portugal) – dessa tre grupper hade också satt upp var sitt stånd –, **Clairvaux-Vianden** (Luxemburg) och **Natur- und Lebensraum Rhön** (Hessen, Tyskland), det irländska LEADER-nätet ej att förglömma.

Det europeiska LEADER-kontoret spelade också en viktig roll före och under konferensen genom att delta i styrkommittén, förbereda och sammanfatta grupparbetet kring transnationella samarbetsnät, hålla ett stånd där bl a direkt kontakt kunde tas med deltagarna, där LEADER-material delades ut och en demonstration av hemsidan på Internet "Rural Europe" pågick utan avbrott.

Den i ordets bemärkelse lokala LEADER-gruppen **West Cork** hade också satt upp ett stånd vid ingången till kongressen för att visa upp områdets produkter och

utgjorde för övrigt ett av de tre utflyktsmålen som erbjöds i sammanhanget. Ett femtiotal kongressdeltagare togs sålunda emot i LAG:s möteslokal för att på ort och ställe kunna få en föreställning om hur LEADER arbetar, bl a med flera projekt som syftar till promotion av livsmedelsprodukter. Föregående dag hade den lokala aktionsgruppen tagit emot kommissionären Fischler i samband med den offentliga introduktionen av varumärket "West Cork".

Slutligen kan noteras att ett tjugotal LEADER-grupper i Irland och England tog tillfället i akt för att samlas och fundera på med vilka medel de skulle kunna stärka programmets lokala förankring och ta hänsyn till gräsrotsaspekten samt organisera ett reguljärt samarbete i denna fråga (ett seminarium som "förenar de två öarna" planeras till våren 1997). <

Franz Fischler, kommissionär, och Jimmy Deenihan, Irlands statssekreterare med ansvar för landsbygdsutveckling, tas emot av LEADER-gruppen **West Cork**

För "en levande landsbygd" en målsättning

Konferensen bestod av sex arbetsgrupper som var och en tog itu med en problemställning för landsbygdens utveckling. Flera rekommendationer från arbetsgrupperna togs upp i Cork-förklaringen. Resultat och sammanfattning.

"A Living Countryside" (En levande landsbygd), var rubriken som Richard Simmonds valt för sitt inlägg i början av konferensen och som snabbt blev ett slagord i Cork, ett ledmotiv för den andra dagens arbetsuppgifter. De sex arbetsgrupperna ägnade den åt sitt respektive ämne som handlade om integrerad landsbygdsutveckling, sysselsättning och lika möjligheter, miljö och hållfast utveckling, livskvalitet i landsbygds-miljö, samarbete och överföring av goda rutiner, strategier för lokal utveckling på basis av gräsrotsmetoden.

Integrerad utveckling: begreppsdefinition

Det var Jean-François Poncet, ordförande för Finansutskottet i den franska Senaten, som framförde arbetsgruppens sammanfattning av ämnet och som till att börja med framhöll att även om integrerad utveckling är en av alla erkänd princip, så *"talar man hellre om den än sätter den i praktik"*...

I stället för att definiera ett redan välkänt begrepp behöver man snarare titta närmare på hur integreringen verkligen skall kunna genomföras i den nya europeiska utvecklingspolitiken för landsbygden.

Lösningen skulle kunna bestå i ett globalt regionalprogram som omfattar alla landsbygdsområden utan undantag. Ett redskap av denna typ medför åtskilliga fördelar, bl a i fråga om förenkling och subsidiaritet, men detta under förutsättning

- > att jordbrukets framstående roll i landsbygdsekonomi erkänns
- > att för sammanhållningens skull fortsatt särskilt stöd utgår till låginkomstområdena

Marknad på landet
i Connemara [Irland]

bygd": ng, sex arbetsgrupper

- > att skiljemurar mellan regionerna ej upprättas så att den ekonomiska solidariteten kan bibehållas, vilket är en grundprincip för Gemenskapens ingripanden.
"Integrering är vägen, mångfald en tillgång, solidaritet är kittet", avslutade talaren.

- > stödet till landsbygdens utveckling bör i första hand gynna småskaliga projekt snarare än tunga investeringar ("en spirande planta kan växa till ett stort träd")
- > kvinnorna måste delta i landsbygdens utveckling på lika villkor.

Sysselsättning, lika möjligheter och företagsanda i landsbygdsområden

I likhet med Jan Douwe Van der Ploeg, professor vid Wageningen universitet (Nederländerna), konstaterade deltagarna vid det runda bordet ägnat åt detta ämne att landsbygds miljön utgör en särskild samhällsekonomisk enhet som i allmänhet utmärks av egenföretagare, familjeföretag, mångsysselsättning, flexibelt arbete och kontakt med naturen.

Dessa landsbygdens särdrag bör ligga till grund för en utveckling som tar i anspråk varje områdes slumrande kapital och en diversifiering av lokalekonomin, något som hjälper till att skapa lika möjligheter för kvinnor och män.

Jordbrukets centrala plats i landsbygds miljön underströks även: *"Utan jordbrukare kan ingen utveckling av landsbygden ske."* Jordbrukssektorn måste emellertid undergå en radikal förvandling för att fyra mål skall kunna uppnås – sysselsättning, lika möjligheter, produktkvalitet och miljöskydd.

I sin rapport från arbetsgruppen, underströk Ursula Stenzel, österrikisk medlem av Europa-parlamentet, nödvändigheten att anpassa Gemenskapens instrument för att bättre kunna besvara landsbygdens utmaningar. En sådan anpassning kräver att hänsyn tas till fem principer:

- > införande av en integrerad landsbygds politik, eftersom sektoriella åtgärder visat sig otillräckliga för att lösa landsbygdens komplexa och mångdimensionella problem
- > anslagen som avsätts till jordbruket och jordbruksområdena bör ligga kvar på minst samma nivå men mekanismen för strukturfonderna bör stöpas om så att regionen bildar det geografiska underlaget för ingreppet, en regional enhet som bättre kan anpassa stödet till landsbygdsområdenas profil och behov
- > när den framtida landsbygds politiken planeras och genomförs bör lokala och regionala mänskliga resurser tas i anspråk i mycket stor utsträckning

"Skattkista" med kikare, kompass, vägvisare m m för bondgårdsturister som vill besöka naturreservatet i Livradois-Forez [Frankrike]

Miljö och hållfast utveckling i Europas landsbygd

Arbetsgruppen beskrev därefter det globala sammanhanget som kräver att en ny definition ges av "den europeiska landsbygdspolitiken för en hållfast utveckling": de många krafterna i omlopp, den korta beslutsfristen (1999) och allmänhetens ökade mottaglighet för miljöfrågor. På den senare punkten kan emellertid en klyfta konstateras mellan norra och södra Europa. "Av arbetsgruppens 17 inlägg kom bara 3 söderifrån", anmärkte rapportören, Michele de Benedictis, professor vid Roms universitet. Deltagarna hade därefter ägnat sig åt frågan om vilken interventionsnivå som är lämpligast för att kunna koppla miljön till ekonomin. "Det är med all säkerhet en initiering på bygdenivå som är effektivast när det gäller

till exempel problemet miljö och jordbruk, i synnerhet om man vill finna en lösning på motsättningen mellan intensivt och extensivt jordbruk och ta hänsyn till jordbrukssektorns mångfunktionella karaktär."

Vad gäller de politiska riktlinjerna, rekommenderades därför en institutionell ram av territoriell typ i fullt medvetande om de problem som är förenade därmed: högre kostnader för informationsspridning, uppföljning och kontroll, idag otillräckliga resurser för utbildning i miljökunskap m m.

Det är därför nödvändigt att förstärka det institutionella stödet genom en "horisontell" och en "vertikal" integrering av instrumenten ("horisontell" integrering innebär att uppmuntra partnerskap mellan den offentliga sektorn och privatsektorn till exempel, "vertikal" integrering avser en omfördelning av institutionernas ansvarsfördelning och verksamhetsområden på varje interventionsnivå). Dessutom måste tillförlitliga mätinstrument införas på lokalnivå. Det rör sig egentligen inte om att skapa en ny politik men om att finslipa befintliga politiska verktyg, på ett öppnare sätt. Slutligen, vad angår just jordbrukspolitiken, förespråkar arbetsgruppen en tillämpning av principen "den som smutsar ned betalar" men rekommenderar samtidigt att kompensationer utgår för att stödja miljövänliga produktionsmetoder.

Full verksamhet i skolan på landet [Pays Cathare, Frankrike]

Livskvalitet i landsbygdsmiljö

“Uttrycket ‘utveckling och livskvalitet’ är egentligen en pleonasm”. “Om staden på 1800-talet var porten till välstånd, så kan vi i nästa århundrade kanske finna lyckan på landet”... Där är några citat från arbetsgruppen som startade med att sätta upp två väsentliga parametrar för sina reflexioner kring livskvalitet i landsbygdsmiljö: Människan (“folk i allmänhet, familjerna...”) måste stå i centrum för interventionerna, och, landsbygden får inte idealiseras, varken av dem som bor på landet eller i staden (“se upp för en ny-romantisk bild av livet på landet”). “Ett stort sammanhang av små ting”, det är livskvalitet, som emellertid kan sammanfattas i tre huvudpunkter: Starka sociala band i landsbygdsorterna, tillgång till information och utbildning, åtnjutande av allmän service (transport, socialtjänst, hälsovård, fritidsverksamhet, handel m m), som emellertid kvalitetsmässigt bör kunna jämföras med vad som erbjuds i stadsmiljö. Livskvalitet bör komma både landsbygdsbefolkningen och besökare från staden till del, men de senare måste “ta landsbygden för vad den är och inte för vad de vill att den skall vara”, som en lantbrukare uttryckte det. I landsbygdsmiljön “där alla tjänster kostar mer”, är de politiska ingreppen och offentliga bidragen av stor betydelse. Föreningslivet spelar också en avgörande roll liksom frivilligt arbete (som borde få en klar juridisk ställning).

Deltagarna i arbetsgruppen lade därför fram följande handlingsplan:

- > att ovillkorligen starta på gräsrotsnivå för att mobilisera områdets driftiga män och kvinnor
- > att diagnosticera behoven med hänsyn till förväntningarna inom alla befolkningskategorier (en ung kvinna påpekade till exempel att “de yngre försöker inte nödvändigtvis att få vara i fred”!)
- > stöd till vissa aktioner som “måttbeställts” och som kan ge upphov till inkomster och sysselsättning
- > förenkling av administrativa procedurer (tillsättande av en enda Landsbygdsfond föreslogs av vissa deltagare)
- > regelbundna “mätningar av den lokala livskvaliteten”.

Portugals Grand-Prix 1994 ägde rum på Ridcentrum i Ponte de Lima [LEADER-området Vale do Lima]

Dela med sig av erfarenheterna: samarbete och överföring av goda rutiner som medel att främja landsbygdens utveckling

Under denna runda-bords-diskussion i vilken flera föreningar med europeisk räckvidd deltog, definierades först sju behovskategorier som nätverken kan tillfredsställa: information, mobilisering av landsbygdsbefolkningen, kompetensutveckling och fortbildning, innovation, transnationellt samarbete, kollektiv organisering av landsbygdens aktörer i syfte att påskynda gemensamma beslut, öppning gentemot öststaterna och sydländerna. Nätverken skiljer sig mycket från varandra ifråga om problemställning, vem de vänder sig till, huvudintresse m m och just skillnaden utgör en tillgång som ger uttryck för komplexiteten i de nya utvecklingsprocesser som landsbygden kommer att genomgå. Flera deltagare framhöll vikten av att försöka få näten att komplettera varandra i stället för att låta dem fullfölja samma uppgift samtidigt. Önskemål framfördes också om att skapa ett “Forum” som träffpunkt för de olika näten och om en förstärkt dialog med de europeiska institutionerna. Dessutom borde snarast benämningen “europeisk förening” få juridisk status.

I en landsbygdsmiljö som befinner sig i full förvandling kommer nätverken att spela en allt viktigare roll för att mobilisera olika europeiska aktörer i arbetet för Europas landsbygd och underlätta utbyte och samarbete mellan olika europeiska territorier. LEADER- nätet och landsbygdernas Carrefours spelar därvidlag en viktig roll som särskilt framhölls.

- Nätverken borde befinna sig i centrum för den nya utvecklingspolitiken för landsbygden och de behöver den europeiska stimulansen för sina aktioner, eftersom näten kan ge väsentliga bidrag:
- > de alstrar en stor del av Gemenskapens "mervärde"
 - > de är säte för kreativitet och experimenterande som är en förutsättning för att nödvändiga innoveringar skall uppfinnas och överföras
 - > som mötesplats för lokal och global erfarenhet medverkar de till att bryta landsbygdens isolering.

Strategier för lokal utveckling i landsbygdsområden och gräsrotsmetoden

Rapportören, Patricia O'Hara, konsult i landsbygdsutveckling, började med att ta upp fördelarna med en utveckling baserad på gräsrotsmetoden: lokal demokrati, beaktande av olikheterna mellan de europeiska landsbygdsområdena, subsidiaritet i förhållandet mellan lokal och global erfarenhet, partnerskapens effektiva arbete m m.

Man har konstaterat att även om gräsrotsmetoden redan tillämpas i många program, så måste vissa villkor uppfyllas för att metoden skall bli framgångsrik och kunna tillämpas inom landsbygdspolitiken i sin helhet. Villkoren är de följande:

- > bättre samordning mellan olika stödnivåer (lokal, regional, nationell, europeisk)
- > integrering av politiska medel och program som alltför ofta är anpassade till sektoriella ingripanden
- > förenkling av administrativa procedurer och ansvarsområden
- > bättre jämvikt mellan "medborgardemokrati" och "representativ" demokrati ("de lokala myndigheterna kan lika väl vara en broms som en drivfjäder för utvecklingen")

- > större hänsynstagande till betydelsen av frivilligt arbete, i synnerhet det som utförs av kvinnorna och som ofta inte får sitt fulla erkännande
- > utbyggd kompetensutbildning och undervisning i lokal utveckling.

Andra problemställningar i samband med gräsrotsmetoden underströks också: mobilisering av lokalt sparkapital och finansinstitutens roll, ojämlika resurs- och maktförhållanden inom ett och samma partnerskap, tvånget att skynda långsamt ("utveckling är en långdragen process"), bristen på dynamiskt folk på grund av de yngres flykt från landsbygden, nödvändigheten att stödja lantbruket så att de yngre stannar kvar på gårdarna.

Deltagarna synade också vad som sker när en initiering "nerifrån- och-upp" (lokala aktörer) med all nödvändighet kommer i kontakt med "uppifrån-och-ned"-metoden (institutionellt stöd): Långt ifrån att råka i konflikt har de en kompletterande verkan och kan även konsolidera varandra om samordningen är god och jämvikt råder mellan de olika stödnivåerna.

Till slut drogs uppmärksamheten till nödvändigheten att inbegripa alla i utvecklingsprocessen: "Sammanhållning måste mer än någonsin bli en regel, såväl individer som regioner emellan."

Det är värt att notera att det var professor Joe Mannion från universitetet i Dublin (UCD) som skrivit arbetspappret för diskussionen och att det i stort motsvarade hans artikel som publicerades i LEADER Magazine nr 12. <

Dela med sig
av erfarenheterna
– LEADER-seminarium
i Kalabaka [Grekland]

Cork-förklaringen

“En levande landsbygd”

**Europeiska konferensen för landsbygdsutveckling,
som har sammanträtt den 7 - 9 november 1996 i Cork på Irland,**

som är medveten om att landsbygdsområdena - där en fjärdedel av Europeiska unionens invånare bor och som utgör mer än 80% av dess territorium - karaktäriseras av ett unikt kulturellt, ekonomiskt och socialt system, ett utomordentligt lapptäcke av aktiviteter och av en mångfald olika landskap (skogar och åkermark, orörda naturområden, byar och små städer, regionala centra, små industrier),

som anser att landsbygdsområdena och invånarna där är en reell tillgång för Europeiska unionen och att de har möjlighet att vara konkurrenskraftiga,

som är uppmärksam på att den absolut största delen av Europas landsbygd är täckt med jordbruksmark och skogar vilka starkt påverkar de europeiska landskapens karaktär, att jordbruket är och måste förbli en viktig beröringspunkt mellan folk och miljö och att lantbrukarna har ansvar som förvaltare av många av landsbygdens naturresurser,

som erinrar om att jordbruk och skogsbruk inte längre dominerar Europas ekonomier, att deras relativa ekonomiska betydelse fortsätter att minska och att utvecklingen av landsbygden därför måste omfatta alla socio-ekonomiska områden på landet,

som är medveten om att medborgarna i Europa lägger allt större vikt vid livskvalitet i allmänhet och vid frågor om kvalitet, hälsa, säkerhet, personlig utveckling och fritid i synnerhet, och att landsbygdsområdena har en unik ställning när det gäller förmågan att svara mot dessa intressen och att den även erbjuder grunder för en genuin tidsenlig utvecklingsmodell för kvalitet,

som erkänner att den gemensamma jordbrukspolitiken måste anpassas till nya verkligheter och utmaningar vad gäller konsumenternas krav och önskemål, utvecklingen inom internationell handel och EU:s kommande utvidgning, att omläggningen från prisstöd till direktstöd kommer att fortsätta, att det är tvunget att den gemensamma jordbrukspolitiken och jordbrukssektorn anpassas till detta och att lantbrukarna måste få stöd i denna anpassningsprocess och få tydliga signaler inför framtiden,

som förväntar sig att berättigandet för kompensationsbetalningarna, som infördes genom 1992 års reformer inom den gemensamma jordbrukspolitiken, i allt högre grad kommer att ifrågasättas,

som är övertygad om att konceptet offentligt ekonomiskt stöd för landsbygdsutveckling, som ligger i linje med en lämplig förvaltning av naturresurser liksom med bevarande och ökning av arternas mångfald och kulturlandskapen, vinner allt större acceptans,

som erkänner att, medan på varandra följande reformer av den gemensamma jordbrukspolitiken och den europeiska utvecklingspolitiken på landsbygden har förbättrat öppenheten och effektiviteten, ett antal motsägelser och överlappningar har utvecklats och den juridiska komplexiteten har ökat,

som är besluten att på alla tänkbara sätt gynna de lokala möjligheterna att skapa en bärkraftig utveckling i landsbygdsområdena och särskilt privata och kommunala initiativ som är väl integrerade i världsmarknaderna,

lägger fram följande utvecklingsprogram på tio punkter för landsbygden i Europeiska unionen:

Punkt 1 - Landsbygden i fokus

En hållbar landsbygdsutveckling måste sättas överst på Europeiska unionens dagordning och bli den grundläggande princip som ligger till grund för all landsbygdspolitik i den omedelbara framtiden och efter utvidgningen. Målet är att vända utflyttningen från landsbygden, att bekämpa fattigdom, stimulera arbetstillfällen och lika möjligheter, att svara till växande krav på ökad kvalitet, hälsa, säkerhet, personlig utveckling och fritid, och att förbättra landsbygdens välmående. Behovet att bevara och förbättra kvaliteten på landsbygdsutvecklingen måste utgöra en del av all den gemenskapspolitik som hör ihop med landsbygdsutveckling. Det måste skapas en rättvisare balans mellan offentliga utgifter, investeringar inom infrastruktur och utbildning, hälsa och kommunikationstjänster mellan områden i landsbygden och i stan. En växande andel av de tillgängliga resurserna bör användas för att gynna landsbygdsutveckling och säkerställa miljömål.

Punkt 2 - Integrerat tillvägagångssätt

Utvecklingspolitiken för landsbygden måste utgå från flera discipliner och tillämpas på flera sektorer samt ha en klar territoriell dimension. Den måste tillämpas på alla landsbygdsområden inom unionen och samtidigt respektera koncentrationsprincipen genom att samfinansieringen gynnar de områden som har det största behovet. Den måste grundas på ett integrerat synsätt och inom samma juridiska och politiska ramverk omfatta följande: Anpassning och utveckling av jordbruket, ekonomisk diversifiering - särskilt små och medelstora industrier och landsbygdens tjänsteföretag - förvaltning av naturresurser, förstärkning av miljöfunktioner och gynnande av kultur, turism och rekreation. —————>

Punkt 3 - Diversifiering

Stödet till ekonomisk och social diversifiering måste koncentreras på att ge ramar till självförsörjande privata och kommunala initiativ, som investeringar, tekniskt bistånd, företagstjänster, tillfredsställande infrastruktur, utbildning, vidareutbildning, att integrera framsteg inom informationsteknologin, att stärka de små städernas roll som integrerade delar av landsbygdsområdena och huvudsakliga utvecklingsfaktorer, och att gynna utvecklingen av levande landsbygdskommuner och förnyelse av byar.

Punkt 4 - Hållbarhet

Politiken bör gynna en landsbygdsutveckling som bevarar kvaliteten och attraktiviteten hos de europeiska landskapen (naturresurser, arternas mångfald och kulturell identitet), så att det sätt dagens generation använder landsbygden på inte sätter framtida generationers möjligheter på spel. Genom våra lokala aktiviteter måste vi vara medvetna om vårt globala ansvar.

Punkt 5 - Subsidiaritet

På grund av att unionens landsbygdsområden är så olika måste utvecklingspolitiken för landsbygden vara förenlig med subsidiaritetsprincipen. Den måste vara så decentraliserad som möjligt och vara grundad på partnerskap och samarbete mellan alla berörda nivåer (lokal, regional, nationella och europeiska). Betoningen måste ligga på deltagande och ett tillvägagångssätt som går "nedifrån-och-upp", som gynnar kreativiteten och solidariteten i landsbygdskommunerna. Utvecklingen av landsbygden måste utgå från en lokal och kommunal nivå inom ett sammanhållet europeiskt ramverk.

Punkt 6 - Förenkling

De rättsföreskrifter som rör utvecklingspolitiken för landsbygden, särskilt dess jordbrukskomponent, behöver genomgå en radikal förenkling. Om ingen återgång till en nationalisering av den gemensamma jordbrukspolitiken skall ske, måste större sammanhållning finnas mellan vad som idag görs genom många olika kanaler, EU:s lagstiftning i fråga om allmänna regler och tillvägagångssätt måste begränsas, subsidiariteten i beslutsfattandet öka, genomförandet av politiken decentraliseras och flexibiliteten öka generellt.

Punkt 7 - Programplanering

Tillämpningen av utvecklingsprogrammen för landsbygden måste grundas på enhetliga och öppna tillvägagångssätt, de måste följa ett enskilt program för landsbygdsutveckling för varje region, och en enskild mekanism för en hållbar landsbygdsutveckling.

Punkt 8 - Finansiering

Användningen av lokala resurser för finansiering måste uppmuntras för att lokala utvecklingsprojekt för landsbygden skall främjas. Mer uppmuntran måste ges till att använda finansiella instrument inom kreditväsendet på landsbygden för att få en bättre samverkan mellan offentlig och privat finansiering, för att minska de finansiella spänningarna i små och medelstora företag, gynna produktiva investeringar och diversifiera ekonomierna på landsbygden. Ett större deltagande av banksektorn (offentlig och privat) och av andra finansmäklare måste uppmuntras.

Punkt 9 - Förvaltning

Den administrativa kapaciteten och effektiviteten hos regionala och lokala ledningar och kommunala grupper måste förstärkas, där så är nödvändigt genom tekniskt bistånd, vidareutbildning, förbättrade kommunikationer, partnerskap, gemensamma undersökningar, information och erfarenhetsutbyte inom ramen för nätverk mellan regioner och mellan landsbygdskommuner över hela Europa.

Punkt 10 - Utvärdering och forskning

Övervakningen, utvärderingen och undersökningen av nyttan kommer att behöva förstärkas för att säkerställa tillvägagångssättens öppenhet, för att garantera att offentliga medel används på ett riktigt sätt, för att stimulera forskning och utveckling och möjliggöra en informerad offentlig debatt. De inblandade skall inte enbart rådfrågas i fråga om planering och genomförande, utan också vara delaktiga i övervakning och utvärdering.

Slutsats

Vi, deltagarna vid Europeiska konferensen om landsbygdsutveckling som församlats i Cork, manar de politiskt ansvariga i Europa

- > att öka den offentliga medvetenheten om vikten av att initiera en ny utvecklingspolitik för landsbygden,
- > att göra landsbygdsområdena mer attraktiva för människor att bo och arbeta i och att göra dem till centra för ett meningsfullt liv för allt fler människor i alla åldrar,
- > att stödja detta program på tio punkter och att samarbeta för att vart och ett av målen i denna deklaration skall uppfyllas,
- > att spela en aktiv roll när det gäller att gynna en hållbar landsbygdsutveckling i ett internationellt sammanhang.

9 november 1996

North Yorkshire Heritage Coast [Storbritannien]

Allmän mobilisering

Yorkshires kustremsa nordost om England utgörs av en landsbygdsmiljö vars traditionella verksamhetsgrenar – fiske, jordbruk och turism – är krisdrabbade. En integrerad utvecklingsstrategi har nyligen lagts fram för att diversifiera och gjuta nytt liv i områdets tynande ekonomi. LEADER II är ett särskilt redskap som sätts in i rätta ögonblicket för att identifiera de lokala behoven. Tillsammans med befolkningen.

“Man skulle kunna tro att vi spelar Monopol”, utropar en medlem av LEADER-gruppen i Whitby och placerar ut en liten vit flagga på den stora kartan, som ligger utbredd på golvet, för att markera att på den här platsen finns ett otillfredsställt behov eller ett problem som måste lösas. Det är det andra sammanträdet för gruppen, en av fem kommittéer som tillsatts i LEADER-området. På dagordningen står: antagande av arbetsstadgar och en första genomgång av ortens problem. *“Med en karta eller byggmodell kan man lätt åskådliggöra situationen, genomgången av behoven blir mer till en lek och vi har där ett bra medieunderlag för att mobi-*

sera befolkningen”, förklarar Ingrid Salomonsen som leder mötet. Det är hon som samordnar LEADER för “North Yorkshire Heritage Coast”, en av de två territorier som kommer i åtnjutande av det regionala LEADER II-programmet “North of England Heritage Coast”, som antogs hösten 1995. Som namnet anger, omfattar det kuststräckorna i norra England som klassificerats som “naturminne” (“Heritage Coast”) (*). Två grevskap berörs, Northumberland och North-Yorkshire. Regionalprogrammet i fråga leds av Stiftelsen för LEADER II (“Trust”) som skapades våren 1996 och är sammansatt av berörda lokala myndigheter och offentliga utvecklingsorgan samt National Trust, den främsta organisationen för bevarande av natur- och kulturminnesmärken i Storbritannien.

Diversifiering

Med sina 14 000 invånare är Whitby den "stora" staden i detta LEADER-område, en smal jordremsa som sträcker sig ett femtiotal kilometer längs med Nordsjön, mellan kap Flamborough (103 000 invånare) och Tees' floddelta, om man nu undantar regionalhuvudstaden Scarborough (103 000 invånare). En stor del av området sammanfaller också med North York Moors National Park, som är en vidsträckt ljunghed (499 km²), sparsamt bebyggd. I likhet med många andra av de sjutton "parishes" (kommuner) i området, är Whitby både en fiskeby och en badort. Men fisket, som drivs manuellt, har drabbats hårt av krisen och de billiga semestererna på exotiska platser med mildare klimat har kört turistsektorn i sank. "Beläggningen har minskat kraftigt i flera år, samtidigt som antalet bäddar överstiger efterfrågan", säger John Smith, borgmästare i Whitby, med ett beklagande. Sedan 60-talet har turismen fungerat som motor i en lokalekonomi som vant sig att fungera utan stora offentliga bidrag. "Vi var varken ett urbant samhälle i kris eller ett låginkomstområde", förklarar Ray Williamson från Scarborough Borough Council. "Men situationen var ohållbar och vi beslöt att mobilisera oss för att diversifiera ekonomin. 1995 bildade vi ett partnerskap med grevskapsrådet, Kommissionen för landsbygdsutveckling (red. anm.: organisation för landsbygdsutvecklingen i England) samt privata aktörer."

Med en första årsbudget på 250 000 ECU utarbetar detta "Yorkshire Coast Economic Development Partnership" en "Lokal aktionsplan" och får kort därefter möjlighet att utnyttja två betydande finansieringskällor, programmet Målgrupp 5b och "Single Regeneration Budget" (ca 6 miljoner ECU för området), ett engelskt program som länge reserverats för urbana områden men som nu står öppet för ansökan för alla typer av territorier. År 1996, tillskjuts ytterligare resurser genom två gemenskapsinitiativ, PESCA (strukturomvandling av fiskesektorn) och LEADER, bägge enbart avseende kusten. "LEADER är ett mycket viktigt redskap för kustorterna. Först och främst kommer vi att med dess hjälp kunna identifiera de lokala behoven tillsammans med befolkningen som berörs och vidta en s k 'ortsgranskning' (red.anm.: Se inramad ruta). De projekt som ser dagens ljus kommer därefter antingen att finansieras av LEADER – jag tänker då i synnerhet på småskaliga projekt – eller av de andra programmen om det rör sig om mer omfattande initiativ." Partnerskapet har föregripit händelserna och skapat en enhet för teknisk LEADER-hjälp i vilken bl a olika lokala myndigheter deltar tillsammans med specialister från Nationalparken (som även leder utvecklingsaktioner på sitt eget område).

Renoveringsarbetet stöds av North York Moors National Park

Renoveringsarbetet stöds av North York Moors National Park

Medvetandehöjande

LEADERs första målsättning är följaktligen att finansiera dessa "ortsgranskningar" – till hundra procent med ett tak på 2 500 ECU per granskning, "en summa som borde vara fullt tillräcklig eftersom en ortsgranskning inte är någon kostsamt företag", uppger Ingrid Salomonsen som sedan september 1996 anordnar det ena offentliga mötet efter det andra och tar kontakt med alla kommunstyrelser som berörs av LEADER. "Det är inte lätt att mobilisera en så individualistisk befolkning - föreningslivet är inte starkt här - med många äldre människor och jordbrukare som står handfallna inför landsbygdens utveckling eftersom de har en svår situation..."

Men vår LEADER-kvinna lyckas ändå rekrytera eldsjälar i varje by. Sådana som Will Terry, en ung jordbrukare, medlem av kommunfullmäktige och Fylingdales' LEADER-kommitté. "Eftersom jag är ung känner jag mig tvingad att engagera mig, i synnerhet som kommunerna har tillerkänts många förmåner i fråga om lokal utveckling."

De fem LEADER-kommittéerna, som består av folkvalda och representanter för det lokala näringslivet (jordbrukare, föreningsmedlemmar, hantverkare, turistfolk m fl), har först och främst till uppgift att anordna ortsgranskningar (fram till januari 1997). Därefter, allteftersom projekten tar form (under loppet av 1997), förvandlas de till lokala aktionsgrupper med ansvar för urval och ledning av stödprojekten och får då var sin representant i North England Coastal Zone LEADER Trust som leder det regionala programmet.

Ingrid tar i trä. "Vi är inne i en avgörande fas. LEADER II håller på att lämna den administrativa kokongen, så att säga, för att övertas av lokalbefolkningen. Det är åtminstone vad jag hoppas!"

När hon kom till kontoret för några dagar sedan, fann hon ett mycket uppmuntrande besked på telefonsvararen. "Goddag, det här är borgmästaren i Hawsker cum Stainsacre... Vi har funderat på ert förslag av igår kväll och vi är med på att anordna en granskning så fort som möjligt..."

(*) Sedan början av 70-talet, har 45 kustzoner klassificerats som "naturminneskust" av Countryside Commission (Kommissionen för landsbygds miljön) i England och Wales.

Regionens yta: 668 km²
Befolkning: 39 062 invånare
Finansiering LEADER II: 1 875 000 ECU

North Yorkshire Heritage Coast LEADER Programme
 St-Hildas Business Centre
 The Ropery
 Whitby, North Yorkshire YO22 4ET (UK)
 Tel: +44 1947 600 553 - Fax: +44 1947 604 923

Utveckling i levande livet:

“ortsgranskning”

Som demokratiskt redskap i utvecklingens tjänst utgör “village appraisals” (“ortsgranskning”) eller “community appraisals” (“lokal granskning”) ett utmärkt medel att mobilisera lokalbefolkningen, identifiera områdets starka och svaga sidor, dess behov och att kollektivt utarbeta adekvata projekt. Framgången är så imponerande att metoden som först avsåg landsbygdsmiljön, numera tillämpas mer och mer i urbana områden.

Det är lättare att identifiera behoven med en karta [LEADER-kommittén i **Whitby** sammanträder, North Yorkshire Heritage Coast]

Principen för denna brittiska specialitet har inspirerats av modellen “Planning for Real” (planera för levande livet) som utformades i slutet av 70-talet och början av 80-talet av Tony Gibson, engelsk specialist i samhällsutveckling. 1987 publicerades “The Local Jigsaw” (det lokala pusslet), en första handbok i konsten att genomföra en granskning. 1994 framställde forskningsenheten för landsbygdsutveckling vid Cheltenham and Gloucester College of Higher Education ett dataprogram (*) som underlättar företaget (utarbetande av frågeformulär, bearbetning av information m m.).

12 etapper är nödvändiga för att genomföra granskningen:

1. Anordna ett informationsmöte i samråd med de lokala myndigheterna, “ta pulsen” på befolkningen och tillsätta en styrkommitté för företaget (ett tiotal personer som representerar alla sektorer som berörs av utvecklingsplanerna)
2. Identifiera målobjekten och fatta beslut om den geografiska omfattningen av granskningen (Skall den gälla hela området? En del av detta? En särskild ort? O dyl)
3. Gå igenom möjligheterna till finansiering av granskningen (privatsponsorer, lokala myndigheter, regionala, nationella, europeiska program – LEADER, PACTE –, m fl)
4. Kollektivt göra upp en realistisk tidsplan och bestämma vilket sätt som är effektivast för att sprida kännedom om företaget
5. Sätta sig in i metoden att genomföra en ortsgranskning
6. Göra en lista på de frågor som av lokalbefolkningen anses viktiga och som behöver fördjupas
7. Utarbeta ett frågeformulär i den ordning som de gemensamma angelägenheterna har prioriterats
8. Dela ut frågeformuläret i det berörda området
9. Analysera inkomna svar

10. Justera granskningens målsättning i förhållande till resultaten av analysen och skriva en rapport (så lättläst som möjligt) som ger ett antal rekommendationer till handlingsplan
11. Offentliggöra rapporten och ange med vilka kontaktpersoner vid olika institutioner som förhandling kan föras om projektens genomförande
12. Syna läget efter ett år för att få en uppfattning om hur saker och ting har utvecklats

Exemplet med “ortsgranskning” börjar sprida sig och många LEADER-grupper i Storbritannien men också i Irland, Frankrike, Belgien och på andra håll i Europa använder sig av denna typ av lokal rådföring (**).

(*) “Village Appraisals”, handbok och dataprogram utgivna av The Countryside and Community Research Unit, Cheltenham and Gloucester College of Higher Education, Francis Clos Hall, Swindon Road, Cheltenham, Gloucestershire GL50 4AZ (UK). Tel: +44 1242 532 912.

(**) Se också “Consultation villageoise et développement rural”. Utgiven av Fondation rurale de Wallonie. 1996. FRW, 11, rempart de la Vierge, B-5000 Namur. Fax: +32 81 224 577.

Evros [Grekland]

Frukten av ansträngningarna

Modellen för integrerad utveckling som lanserats av kommunen Tychoero och så småningom spritt sig till resten av LEADER-området Evros (Trakien), pekar fram mot en förnyad utveckling av denna länge försummade gränstrakt. Men detta under förutsättning att den privata sektorn tar vid efter den offentliga.

“Vår aktion börjar bära frukt” deklarerar Christos Hatzopoulos, inte utan stolthet. Han är borgmästare i Tychoero, ett samhälle på 2 500 invånare beläget några kilometer från den turkiska gränsen, och han skulle inte kunna säga det bättre: Scenen utspelar sig i kanten av en av hallonodlingarna som kommunen anlade 1995 och som nu gett sin första skörd, 50 ton. “Vi

behövde diversifiera jordbruket genom att framställa nya, mer lönande produkter”, förklarar borgmästaren. “Vi började 1990 med sparrisen, som nu kommer 70 av våra jordbrukare till godo. Och nu är det hallonens tur som har fördelen att ge en god avkastning på en relativt begränsad yta.”

Det som är intressant är inte så mycket att en ny jordbruksverksamhet har lanserats (hallonen blir till sylt, som förpackas och marknadsförs av samhällets kooperativ), utan det är framför allt tillvägagångssättet som är värt uppmärksamhet. Det är betecknande för den utvecklingsstrategi som tillämpas i Tychoero: Kommunen tar initiativet till projektet och ansvarar för alla nödvändiga investeringar. Enskilda intresserade använder sig sedan av de nya infrastrukturerna. När det gäller hallonen till exempel, är det kommunen, ägare till de 10 hektaren odlad mark, som stått för anskaffning av sättplantor, teknisk hjälp, bevattningssystem m m (kostnad: ca 116 ECU/ar), medan det åligger producen- ➔

I väntan på
den första skörden..

terna som gått med på projektet (15-årskontrakt och arrendekostnad motsvarande kommunens utgifter) att sköta jordlotten (beskärning, rensning o dyl)... och för egen räkning ta hem skörden av de dyrbara röda bären. Samma strategi har legat till grund för alla andra projekt som kommunen genomfört. Så har till exempel en gammal träskmark utanför byn förvandlats till en konstgjord sjö. Anläggningen uppvisar en imponerande mängd byggnader och inrättningar: kultur- och fritidscentrum, simbassäng, hotell med 15 rum, cafeteria, lekplats m m. 34 socialbostäder har också byggts vid sjön och i närheten, en nedlagd bondgård har förvandlats till visningsgård och ridskola. Man planerar också att inrätta ett centrum för vattensport. För närvarande sköts anläggningarna i det nyligen uppförda byggnadskomplexet av kommunanställda och frivilliga, men avsikten är att på sikt överföra ledningen i privata händer.

Egnatia

Att få den privata sektorn att medverka är emellertid en kolossal uppgift i en traditionellt missgynnad landsbygdsmiljö som den här, eftersom de centrala myndigheterna sedan länge visat föga intresse för att utveckla denna landsdel som delar gränsen med Bulgarien och Turkiet. Greklands inträde i den Europeiska gemenskapen och sovjetväldets fall har bidragit till att lätta upp situationen och till en öppning utåt av landets nord-östra delar. Öppningen håller för övrigt på att bokstavligen förverkligas i och med det pågående bygget av "Egnatia", en europeisk motorled som i likhet med den gamla romarvägen, i vars spår den följer, kommer att avsevärt underlätta förbindelsen mellan Rom med Istanbul samtidigt som den bryter traktens isolering. Sedan ett par år tillbaka, har Trakien blivit ett prioriterat stödområde både för den Europeiska unionen och för den grekiska regeringen och stödet till företagen kan uppgå till 50% av investeringskostnaderna.

De geopolitiska omvälvningarna i den här delen av världen har också påverkat befolkningsunderlaget. Miljoner greker som levat i Ryssland eller Georgien återvänder successivt till sitt fädernesland och de grekiska myndigheterna uppmuntrar till bosättning i Trakien, som på så sätt kan kompensera den sedan länge pågående flykten från landsbygden. "De hemvändande tillför oss friska krafter", hävdar borgmästaren i Tychero. "De hör till de främsta målgrupperna för vår aktion. 14 familjer berördes till exempel av hallonkampanjen och fick företräde vid markfördelningen, liksom andra jordlösa familjer och yngre arbetslösa som önskar stanna kvar i trakten."

Två andra aktioner som genomförs av Tycheros kommun berör dem också i hög grad. Ett vävkooperativ har skapats som sysselsätter 115 kvinnor, varibland många hemvändande, och flera socialbostäder är under uppförande. "Målet är att uppföra 130 stycken", preciserar Christos Hatzopoulos, "inte bara för de hemvändande men också för de yngre familjerna. Min högsta önskan är att befolkningen fördubblas under kommande år."

Förpackning av sparris i Tycheros kooperativ

En ledares väg

Utvecklingen på alla fronter som förs i Tycheros kommun är till stor del ett resultat av borgmästarens, Christos Hatzopoulos, vilja och utstrålning.

Som student i statsvetenskap vid universitet i Perugia i slutet av 70-talet och början av 80-talet, tar han stort intryck av en rörelse som fick namnet "Det tredje Italien" och som tog sin början i Umbrien (*). "Jag började drömma om att se den modellen tillämpad i min hemtrakt, Trakien. När allt kommer omkring, har vi ju många likheter med italienarna i kulturellt hänseende och "Det tredje Italien" omfattade områden som precis som hos oss var i början försummade områden.. Varför skulle inte en sådan utveckling, som vilar på lokalt initiativ och driftiga små familjeföretag som arbetar i nät, kunna fungera hos oss? Jag var övertygad om att det var mödan värt att försöka.. "

Han är 25 år gammal när han åter slår sig ner i Filakto, hemstaden, där han blir borgmästare år 1978.

"Då kunde jag omsätta mina idéer i verkligheten", berättar han. "Vi hade varken asfalterad väg eller avlopp. Jag föreslog följande: 'Kommunen köper materialet och karlarna i byn bygger vägen'. Folk accepterade, man kavlade upp skjortärmarna och två år senare fick vi äntligen en hygglig väg och ett avloppssystem värt namnet".

År 1984 röstar det grekiska parlamentet fram en lag som i rationaliseringssyfte rekommenderar kommunsammanslagning. Christos Hatzopoulos är övertygad om fördelarna i en sådan åtgärd och förordar Filaktos anslutning till Tycherö. Detta sker följande år, då Tycherö blir exemplet på den första kommunsammanslagningen i Grekland. Händelsen och mannen bakom verket uppmärksammas av medierna i hela landet.

Vald till borgmästare i den nya kommunen 1986, drar Christos Hatzopoulos nytta av sitt nu välkända namn när han skall kontakta och rådfråga sakkunniga och specialister i samhällsutveckling, som även inbjuds att komma till Tycherö, att där medverka till projektens utformning och delta i informationsmöten för att övertyga befolkningen om det välgrundande i besluten.

"Naturligtvis, var vi först tvungna att ordentligt bearbeta attityderna. Folk var resignerade, modfällda efter årtal av politisk likgiltighet från myndigheternas sida. Men erfarenheterna från Filakto, vägen, avloppet, som man kunde se med egna ögon, var bevis för att om man tar tjuren vid hornen, så kunde man vända situationen. Däremot, det som var uppenbart och mycket svårare att övervinna, det var de strukturella svagheter i den privata sektorn."

Initiativet måste alltså tas av kommunen. Den lägger fram en utvecklingsplan med tre målsättningar: Öka produktiviteten i jordbrukssektorn som sysselsätter 60% av den aktiva befolkningen, förbättra livskvaliteten, skapa arbetstillfällen.

LEADER I hjälper Christos Hatzopoulos och hans medarbetare att förverkliga ambitionerna. 1 december 1991, tillsätts en utvecklingsbyrå ("Dimossineteristiki Evros S.A.") i samarbete med 10 andra lokala myndigheter och 3 jordbrukskooperativ i syfte att leda initiativet.

Och i Tycherö skapas två "kommunföretag" som skall föra de olika projekten i hamn.

Socialtjänsten är också en stark angelägenhet för kommunen, som handhar skolskjutsen (en förstagångsföreteelse i Trakien), föregripande hälsovård för de äldre (läkarmottagning en gång i veckan, hyrbuss till läkarcentralen i Alexandroupolis en gång i månaden) samt vissa kultur- och nöjesevenemang (folkspelsfestival, utflykter för lokalbefolkningen). En del kommunala tjänster är för övrigt reserverade åt de handikappade.

Omfattningen av utvecklingsaktionerna som genomförts i kommunen med hjälp av det samlade stödet från lokalt, nationellt och europeiskt håll kan uttryckas i två tal: Mellan 1986 och 1995 har Tycheros årsbudget stigit från 105 000 till 2 800 000 ECU.

1 december 1995, tilldelade Athens akademi "Priset för hållfast utveckling" till Tycheros kommun som ett erkännande för dess ansträngningar.

(*) Se artikel av Guiseppe Canullo i LEADER Magazine nr 5 (1993)

En målinriktad politik förd av regeringen på olika nivåer, kombinerad med ett "tillskott av friska krafter", som de hemvändande representerar, ger anledning till optimism beträffande den privata sektorns medverkan. Dimitrios Karavassilis, direktör för utvecklingsbyrån "Dimossineteristiki Evros S.A.", som också är lokal aktionsgrupp, ger uttryck för medlemmarnas förhoppningar: "Om det någonsin alls har existerat, så är det nu slut med missmodet. Folk ser allt som har uträttats, de känner att saker och ting förändras och de börjar själva röra på sig. LEADER I vilade huvudsakligen på offentliga initiativ, medan investeringarna som planeras för LEADER II kommer från privata källor till 70-80%."

Den lilla byn Feres (6 000 inv.) är idag försedd med en parkanläggning kring en f d akvedukt (9 000 besökare per år). LEADER I har bidragit till att dra promenadvägar och uppföra en amfiteater samt ett kafé som sköts av kvinno-kooperativet "Ekavi". De 34 medlemmarna

(jordbrukarhustrur, kvinnor som önskar återuppta en yrkesverksamhet m fl) tillverkar och saluför olika sorters hemgjorda produkter, kanderad frukt och traditionella bakverk men också lergods och vävnader. Kaféet som är en trivsam mötesplats för kvinnorna och deras familjer tjänstgör också som försäljningslokal för kooperativets varor. "Mellan juni och september 1996, hade vi en omsättning på ungefär 17 000 ECU", uppger Korda Fotini, som är medlem i Ekavis styrelse.

Integrering

Här har vi i miniatyrmodell att göra med den andra väsentliga faktorn för den lokala aktionsgruppens strategi: integreringen av olika verksamhetsgrenar. "Vi försöker alltid förena jordbruket med traditionellt kunnande, lokalproduktion, kultur, turism och tjänstesektorns infrastruktur", understryker Thanassis Gouridis, utvecklingsombud. Utvecklingsbyrån i Evros håller på att sätta igång ett YOUTHSTART-program i Soufli, som är känt för sin sidentillverkning. I praktiken rör det sig om att installera ett ungdomskooperativ i en nedlagd sidenfabrik som restaurerats, och som skall syssla med att bl a organisera turistveckor som inbegriper de främsta sevärdheterna i området, arkeologiska lämningar, hantverkscentra m m. Ej att förglömma traktens två stora naturattraktioner, Evros' floddelta och fågelreservatet i Dadia (15 000 personer besöker årligen skogen vars 28 hektar har utrustats och underhålls av WWF. LEADER har även bidragit med en anläggning för inkvartering). Ett liknande initiativ kommer i princip att genomföras på ön Samothrace som ingår i det nya LEADER II-området. "Samothrace kan bli ett 'skyltfönster' för en hållfast turism", hävdar Thanassis Gouridis. "Ön som fortfarande är mycket litet besökt döljer en oändlig mängd natur- och kulturskatter: Det högsta berget i den grekiska övärlden, en orörd kust, talrika antika lämningar, verkligt pittoreska byar, varma källor som kan bli en stor tillgång."

Brunnsturism är just en sektor som den lokala aktionsgruppen har för avsikt att satsa på inom ramen för LEADER II. Evros är nämligen rikt utrustad med varma källor. Källorna kan desto lättare tas i anspråk som det ofta finns gamla övergivna romerska eller osmanska badinrättningar i närheten.

"Göra bruk av tillgångarna, öka utbudet av nattlogi som fortfarande är otillräckligt, finna nya distributionskanaler för lokalprodukterna, tillämpa en reell kommunikationspolitik för området samtidigt som vi bygger ut de anläggningar som redan finns.. Där har vi de stora riktlinjerna för vårt LEADER II-program", säger Dimitrios Karavassilis.

Och av alla planerade aktioner, vilken är i hans åsikt den mest innovande? "Omöjligt att besvara den frågan", uppger Dimitrios, "för alla aktioner är på något sätt förbundna med varandra.. Det är kanske det som utgör den verkliga innovationen."

Kursverksamhet i den lokala aktionsgruppens regi

Regionens yta: 1 522 km²
Befolkning: 28 351 invånare
Finansiering LEADER II: 4 740 000 ECU
EU: 2 473 000 ECU – Offentligt: 593 000 ECU
Privat: 1 674 000 ECU

Dimossineteristiki Evros S.A.
Ardanio - GR-68500 Feres
Tel: +30 555 24 644 - Fax: +30 555 24 646
E-mail: dimossin@computlink.gr

Program för aktiviteterna 1997

LEADER-kontoret erbjuder under 1997 ett tiotal seminarier organiserade i tre temaserier som ägnas åt respektive innovation, transnationellt samarbete och kvalitet. Varje seminariemöte (*) äger rum i ett område där LAG har särskild erfarenhet i ämnet. Tidpunkt och plats har ännu inte fastställts för alla seminarierna vid tiden för utskrivandet av denna artikel (december 1996). Intresserade kan hänvända sig till det europeiska LEADER-kontoret.

TEMASERIE INNOVERING:

“UTVECKLA EN INNOVATIONS-DYNAMIK I SIN BYGD”

> “Innovaera genom att få verksamheterna att komplettera varandra inbördes”

Om resurserna för olika verksamheter kombineras – turism, jordbruk, hantverksindustri, service till allmänheten, utbildning, transportväsen m m – då uppstår nya möjligheter för varje sektor för sig vilket bidrar till att öka områdets konkurrenskraft. (Datum: 12-16 mars 1997. Språk: tyska/franska/grekiska. Plats: Hittisau (Vorarlberg, Österrike)

> “Urval av lokala projekt”

Vilka urvalskriterier skall gälla med hänsyn till de strategiska målen och handlingsplanerna för innovationsprogrammet för landsbygden? På vilket sätt skall man med hjälp av dessa kriterier kunna ge företräde åt innovande projekt eller åtgärder? Hur skall man kunna bedöma om projektet är genomförbart och garantera dess överlevnad?

> “Utbildning och lokal utveckling”

Antalet personer som berörs av kursverksamheten inom ramen för LEADER är ofta mycket högt. Anledningen är att utbildning är väsentlig för att kunna gå från idé till projekt, agera kollektivt, komplettera sina kunskaper för att gå i land med projektet, höja kompetensen hos befolkningen och stimulera den till aktiv medverkan i aktionerna för samhällets utveckling.

TEMASERIE TRANSNATIONELLT SAMARBETE:

“STÖD TILL PROJEKT FÖR TRANSNATIONELLT SAMARBETE”

> “Problemställning och metodologi för transnationellt samarbete”

Transnationellt samarbete är ett nytt interventionsfält för LEADER. Enligt del C av Initiativet skall mer än 100 miljoner ECU avsättas för denna typ av verksamhet. Kontoret

å sin sida förfogar över en budget på 4 miljoner ECU för att hjälpa dem som uppbär LEADER- stöd att precisera sina samsarbetsprojekt. Vad medför samsarbetsprojektet för projektet för området? Hur kan man garantera att frukten av samsarbetet verkligen kommer lokalbefolkningen till godo? Hur skall urvalet av lämpligaste samsarbetspartner gå till? Hur skall samsarbetsprojektet hanteras i sina olika faser?

TEMASERIE KVALITET:

“HÖJA KVALITETEN PÅ LOKALT FÖRETAGANDE”

> “Marknadsföra lokalprodukter för direktförsäljning”

Med konkreta exempel tar seminariet upp problem förknäade med direktförsäljning och närdistribution av olika lokalprodukter som livsmedel, förädlings-, hantverks- eller turistprodukter.

> “Kollektiv marknadsföring

av livsmedel för fjärrdistribution”

För de flesta LEADER-områden krävs, för att få tillträde till de större distributionsnäten, att produktkvaliteten och utformningen av förpackningen förbättras, att volymen utökas och sortimentet breddas, vilket i allmänhet kan åstadkommas genom kollektiva åtgärder, samt att kontakten med inköpscentralerna upprätthålls.

> “Naturskyddsområden en stimulans för landsbygden”

När naturskyddsområden skapas uppstår ofta oro för att den ekonomiska verksamheten skall bli lidande av åtgärden. Med stöd av exempel visar seminariet hur införandet av naturskyddsområden i stället kan ge upphov till nya aktiviteter och locka till sig företag som önskar dra nytta av områdets miljövänliga image och eventuella rätt till ekomärkning;

> “Utarbeta turistprodukter i anslutning till vandrarleder”

Tillgången till skog och mark i många LEADER-områden är en anledning för de lokala aktionsgrupperna att vilja utveckla fritidsaktiviteter i anslutning till vandrarlederna (för fotvandrare, ryttare, cyklister m fl). Men att få fram originella och bra erbjudanden i detta sammanhang är en inte obetydlig uppgift som seminariet synar från olika utgångspunkter.

UPPLYSNINGAR:

DET EUROPEISKA
LEADER-KONTORET
chaussée Saint-Pierre 260
B-1040 Bruxelles
Tel.: +32.2.736 49 60
Fax: +32.2.736 04 34

E-Mail:

leader@aeidl.be

World Wide Web:

<http://www.rural-europe.aeidl.be>

Katalog över gemenskapsaktioner och landsbygdsutveckling (“European Union action programmes and rural development”)

Katalogen består av en pärm med ett hundratal faktablad, textförsedda på bägge sidor, som ger en lista på samtliga program, aktioner, åtgärder m m som den Europeiska unionen genomför och som kan vara av intresse för landsbygdens aktörer. Kontinuerlig uppdatering sker av ändringar och tillägg (Pris: 1 800 BEF inkl moms/ ca 45 ECU).

En LEADER II-affisch (62 cm x 93 cm) finns nu också att beställa (Pris: 700 BEF inkl moms/ca 18 ECU). För varje ytterligare affisch som sänds till samma adress: 200 BEF inkl moms/ca 5 ECU).

Namn: LEADER ("Liaison entre Actions de Développement de l'Economie Rurale" = Sammanknäpning av insatser för utveckling av landsbygds ekonomi")

Typ av program: Gemenskapsinitiativ

Berörda områden: regioner i Målgrupp 1 (med försenad utveckling), områden i Målgrupp 5b (känsliga landsbygdsområden) och områden i Målgrupp 6 (nordiska områden med mycket låg befolkningstäthet inom Europeiska unionen. 10% av beviljade bidrag i områdena 5b kan dock tilldelas till ej bidragsberättigade angränsande områden.

Mål: som en uppföljning på LEADER I (1991-1994) syftar LEADER II till att:

- > uppmuntra lokala initiativ för exemplarisk landsbygdsutveckling;
- > stöda innovativa, exempelgivande och överförbara operationer som visar nya vägar som landsbygdsutvecklingen kan slå in på;
- > utvidga erfarenhetsutbyte och kunskapsöverföring;
- > stöda gränsöverskridande samarbetsprojekt härrörande från lokala aktörer i landsbygdsområden och som påvisar deras solidaritet.

Förmånstagare: LEADER II tillför sitt ekonomiska stöd till två typer av förmånstagare:

- > i första hand, de "lokala aktionsgrupperna", bestående av offentliga och privata grupperingar, som tillsammans upprättar en strategi och förnyande åtgärder för att utveckla ett jordbruksområde av lokal dimension (mindre än 100 000 innevånare);
- > andra kollektiva offentliga eller privata aktörer från landsbygdsmiljön (lokala myndigheter, konsulkamrar, kooperativ, föreningar, etc.) på villkor att deras insats, mer tematisk, kan inrymmas i en utvecklingstanke på lokal nivå.

Typ av åtgärder: förvärvande av kompetenser i fråga om landsbygdsutveckling, förnyelseprogram för landsbygden (yrkesutbildning, landsbygdsturism, stöd åt små företag, främjande av jordbruksprodukter, skogsprodukter, lokalt fiske, förbättring av miljön och levnadsvillkor, etc.), gränsöverskridande samarbete.

De olika komponenterna i LEADER II återfinns i ett "Europeiskt nät för landsbygdsutveckling" som möjliggör en stor spridning (seminarier, utbyten, publikationer) av innovativa insatser som genomförts till förmån för landsbygden och som underlättar det gränsöverskridande samarbetet. Detta nät leds av "Europeiska institutet för innovation och utveckling på landsbygden" eller kort "LEADER-kontoret" (Generaldirektoratet för jordbruket).

Programmets varaktighet: 6 år (1994-1999)

Tilldelning av gemenskapsmedel: ca. 1 755 miljoner ECU (varav mer än 1 000 miljoner för områdena i Målgrupp 1) finansierade av de tre strukturfonderna.

**Det europeiska
LEADER-kontoret**

**Europeiska Kommissionen
GD VI Jordbruket**

LEADER magazine är kvartaltidskriften för utvecklingsprogrammet för landsbygden **LEADER II** ("Liaison Entre Actions de Développement de l'Economie Rurale") är ett gemenskapsinitiativ som lanserats av kommissionen och samordnas av dess jordbruksstyrelse (enhet VI-F.1.2). Innehållet i LEADER Magazine återspeglar inte med nödvändighet åsikterna inom Europeiska unionens institutioner. **Redaktionsledning:** Europakontoret LEADER/A.E.I.D.L. **Ansvarig utgivare:** William Van Dingenen, A.E.I.D.L., chaussée Saint- Pierre 260, B-1040 Bruxelles - **Journalistik:** Jean-Luc Janot - **Medarbetare i detta nummer:** Yves Champetier, Maria-Christina Makrandréou - **Foto:** LEADER-grupperna, Francisco Botelho, Campagne Campagne, Patrice Cartier, John Sheehan, North York Moors National Park, Nicholas Petrou, Bengt Weiler - **Omslagsfoto:** Campagne Campagne - **Samordning av produktionen:** Christine Chartier - **Grafisk utformning:** Kaligram. Tryckt i Belgien på papper med klorfri blekning - **LEADER Magazine** publiceras på elva språk inom Europeiska unionen och trycks i 37 500 exemplar. **Upplysningar:** LEADER Magazine, A.E.I.D.L., chaussée Saint- Pierre 260, B-1040 Brüssel. Tel: +32.2 736 49 60. Fax: +32 2 736 04 34. E-Mail: leader@aeidl.be - WWW: <http://www.rural-europe.aeidl.be>